

۱۸ اندرز زندگی‌ساز

گاهی در کلمات اهل بیت^(ع) به صورت عموم و در کلمات و حکمت‌های امیرالمؤمنین^(ع) به صورت ویژه مواردی را می‌بینیم که انسان را به شگفتی وامی‌دارد. از پس انسان ابعاد زندگی‌ساز در جملات آن بزرگوار مشاهده می‌کند و همان‌طور که در معارف ما آمده است، کاملاً در ذهن افراد می‌آید که این کلام مافوق کلام بشر و مادون کلام خالق است. حکمت ۱۱۳ نهج‌البلاغه خود شهری از حکمت است و درواقع هجده اندرز زندگی‌ساز در قالب یک حکمت در این گفتار بیان شده است که جا دارد هر بخش از آن ساعت‌ها شرح داده شود و کتاب‌های مجزایی درباره‌اش تدوین شود.

در متن این حکمت زیبا آمده است: هیچ ثروتی سودمندتر از عقل نیست و هیچ تنهایی‌ای وحشت‌انگیزتر از خودسپندی نیست و هیچ عقلی، چون اندیشیدن و تدبیر نیست و هیچ کرامتی چون تقوا نیست و هیچ هم‌نشینی چون خوشخویی نیست و هیچ میراثی چون ادب نیست و هیچ رهبری چون توفیق نیست و هیچ تجارتی چون عمل صالح نیست و هیچ سودی چون ثواب آخرت نیست و هیچ پارسایی‌ای چون توقف دربرابر شبهه نیست و هیچ زهدی چون زهد در حرام نیست و هیچ ایمانی چون حیا و شکیایی نیست و هیچ حسبی چون تواضع نیست و هیچ شرافتی چون علم نیست و هیچ عزتی چون بردباری نیست و هیچ پشتیبانی استوارتر از مشورت نیست.

حضرت امیرالمؤمنین^(ع) در اولین جمله این حکمت هجده‌گانه می‌فرمایند: زیربنای سرمایه‌های انسان، عقل است و هیچ چیزی بالاتر از عقل به درد انسان نمی‌خورد. امام صادق^(ع) فرمودند: فاصله میان ایمان و کفر، همان کم‌عقلی است. البته عموم مردم هم به این نکته اذعان دارند که اگر عقل نباشد، انگار هیچ مالی برای انسان سودمند نیست.

در جمله دوم، حضرت به خودخواهی و ضررهای آن اشاره می‌کنند که چنین انسانی، دوستی برای خودش باقی نمی‌گذارد و تنهایی و حشمتاکی خواهد داشت. در این مجال کوتاه نمی‌توان به تمام بخش‌های این حکمت حتی به قدر شرح کوتاهی پرداخت. اما امام علی^(ع) در یکی از فرازهای زیبایی آن می‌فرمایند: «هیچ میراثی همچون ادب نیست».

در اهمیت ادب همین بس که امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «لَا يُرْثُ الْمُؤْمِنُ يُورَثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يَدْخُلَهُمَا الْجَنَّةُ... وَ لَا يُزَالُ الْعَبْدُ الْعَاصِي يُورَثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْأَدَبَ السَّعْيَ حَتَّى يَدْخُلَهُمَا النَّارَ جَمِيعاً». انسان با ایمان، علم و ادب به خانواده خود می‌آموزد و سبب می‌شود که همه وارد بهشت شوند و بنده گنهکار به خانواده خود بی‌آموزد. تانجاکه همه را به دوزخ می‌فرستد. در حدیثی از امیرمؤمنان^(ع) در غرالحکم می‌خوانیم: «لَنْ تَكُنَّ إِلَى الْكِتْسَابِ إِلَّا أَوْجَحُ مِنْكَ إِلَى الْاِكْتِسَابِ الْفُضَّةِ وَالذَّهَبِ». شما به کسب ادب، نیازمندتر از به دست آوردن طلا و نقره هستید».

و چه زیباست که بتوانیم این میراث‌گران بها و این ادب‌رابرای فرزندانمان به یادگار و ودیعت بگذاریم؛ ادبی که در دو دنیا موجب سربلندی و مایه کسب بزرگی‌ها و موفقیت‌ها برای آن‌ها خواهد بود.

از خداوند بزرگ می‌خواهیم که ما را قادران نعمت بزرگ اهل بیت^(ع) و دستورات گران قدر ایشان و عامل به این حکمت‌های زندگی‌ساز قرار بدهد. ان‌شاء...!

احکام

جریمه دیرکرد

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۲۲۸۹۳۰۰ یا ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** اگر در پرداخت سود معاملات، تأخیری صورت گیرد، آیا گرفتن جریمه دیرکرد از عامل، جایز است؟

● **پاسخ اجمالی:** اگر جریمه دیرکرد به عنوان وجه التزام و در قبال تخلف از تعهد باشد، برخی مراجع آن را جایز دانسته‌اند، البته برخی فقها آن را نوعی ربا شمرده‌اند و برخی نیز اصل چنین قراردادی را دارای اشکال می‌دانند. آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای:

در موارد یادشده، گرفتن مبلغ مذکور اگر به معنای مهلت دادن و اضافه گرفتن باشد، حرام است، ولی اگر در قبال تخلف از تعهد پرداخت به موقع (جریمه) باشد، اشکال ندارد و لازم‌الاجراست.

آیت‌ا...العظمی سیستانی:

این تعهد ربطی به تأخیر در تحویل کالا ندارد، بلکه مربوط به تحویل سود حاصله از معاملات است که این جایز نیست. علاوه بر آن، این امر بازمی‌گردد به بررسی اصل این معامله و تعیین سود آن، که خالی از اشکال نیست.

آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی:

در فرض سؤال، مبلغ مذکور درواقع نوعی ریاست و جایز نیست.

آیت‌ا...العظمی شبیری زنجانی:

اگر شرکت مذکور، صرفاً وکیل سرمایه‌گذاران باشد، وجه التزام مزبور در هر دو صورت اشکالی ندارد.

بردار و بخوان

راز آن بوی شگفت

حمیده‌ذاکری|امام رضا^(ع) امام مهربانی‌هاست. امامی است که ضامن آهوی بیابان است و امید همه ناامیدان. حرم او بهترین جای جهان است و گنبد طلایش امن‌ترین نقطه زمین. حالا فکرش را بکنید که الگو گرفتن از منش و سیره چنین انسانی چقدر می‌تواند ما را در زندگی مان باری دهد و به رستگاری برساند. در دنیای متلاطم امروز ما نیازمند پناهی هستیم که از رنج زندگی به آن تکیه کنیم، چه پناهی بهتر از امام رضا^(ع) را از هر چشمی بنگری بر از ارزش و آموزش است، می‌کنند؟ زندگی امام رضا^(ع) را از هر چشمی بنگری بر از ارزش و آموزش است، ارزش‌هایی که قیمت‌ندارند و آموزش‌هایی که راهگشا هستند. در این بین بعضی نویسندگان خوش ذوق باتکیه بر قلمشان این ارزش‌ها را در قالب‌های مختلف درآورده‌اند و با چاپ آثارای فاخر هدیه‌ای ارزشمند به مخاطب خود داده‌اند. کتاب «راز آن بوی شگفت» یکی از این هدیه‌هاست. کتابی که به قلم فریبا کلهر نوشته شده و انتشارات به‌نشر آن را منتشر کرده است. فریبا کلهر در کتاب «راز آن بوی شگفت» داستانی را براساس زندگی حضرت علی بن موسی الرضا^(ع) نوشته است و با ربانی روان و شیوا، زندگی آن حضرت را برای مخاطبان نوجوان خود روایت می‌کند.

با توجه به پیشینه موفق فریبا کلهر می‌توان توقع داشت که این کتاب اثری درخور توجه باشد که چنین هم هست. رمان «راز آن بوی شگفت» سیر تاریخی زندگی امام رضا^(ع) از مدینه تا مرو و اتفاقات بعدی تا شهادت امام رضا^(ع) را روایت می‌کند. داستان یکی از شیعیان امام در مدینه به اسم سلیمان که بعد از هجرت ایشان تصمیم می‌گیرد به دنبال حضرت بیاید و در راه با شخصی به نام آخرس روبه‌رو می‌شود که به او بدبین است، اما او هم تغییر می‌کند و عاقبت با هم به مرو می‌رسند.

شهریار

شماره ۳۳۳
پیاپی ۱۲۲۲
شماره ۳۳۳۳

SHAHKARANEWS.IR

معارف اسلامی

انس با صحیفه سجادیه انسان را به خدا وصل می‌کند

دیدار با دریای عمیق معارف اسلامی

گزارش

حمیده ذاکری| بسیاری از همراهی قرآن و اهل بیت^(ع) به عنوان میراث رسول خدا^(ص) شنیده‌ایم اما بیشتر ما نمی‌دانیم از این همراهی چگونه باید بهره برداریم. میراث مکتوب شیعه به عنوان مرجعی معتبر یکی از راه‌های اتصال و توسل به معارف اهل بیت^(ع) است؛ معارفی که اصول دین و آموزه‌های الهی قرآن را برای ما تعریف و تفسیر کرده‌اند. صحیفه سجادیه، ارزشمندترین یادگار امام سجاد^(ع)، یکی از این آثار مکتوب است؛ اثری که شهید مطهری آن را قدیمی‌ترین کتاب شیعه بعد از قرآن معرفی کرده و معتقد است دعا‌های صحیفه سجادیه، هم از نظر سند و هم از نظر محتوا، بسیار اعتبار دارد. (فلسفه اخلاق، ۳۶). اثری که باید برای انس با آن و شناخت مفاهیم و آموزه‌هایش برنامه‌ریزی کنیم و پیش برویم، به همین منظور در سلسله مطالبی، آموزه‌های این اثر ارزشمند را بررسی خواهیم کرد.

مجلسی، عالمی که مروج صحیفه بود

صحیفه سجادیه در زمانی تقریر شد که بسیاری از شیعیان راه ارتباطی مستقیمی با امام عصرشان نداشتند و درحقیقت مسیر ارتباطی بود که امام سجاد^(ع) برای ترویج مفاهیم دین انتخاب کردند. در بین ما ایرانیان این کتاب در دوره محمدتقی مجلسی به مردم معرفی شد. این عالم بزرگ برای معرفی صحیفه تلاش بسیار کرد و گفته می‌شود دررتبجه اقدامات او در شهر اصفهان، اهل هر خانه یک صحیفه سجادیه داشتند و مردم از ادعیه آن بهره‌های بسیار بردند. خوب است بدانیم که این اثر در دوره قاجار هم جزو نخستین کتب ادعیه‌ای بود که به کمک چاپ سنگی منتشر شد و دراختیار مردم قرار گرفت. پس از انقلاب نیز تلاش‌های بسیاری برای معرفی این میراث‌گران بها شده است و درحال حاضر در اماکن متبرکه و مساجد، این میراث‌گران بها درکنار قرآن و نهج‌البلاغه در دسترس است.

شما هم یک صحیفه بگیرید

دردسترس بودن، اولین قدم برای آشنایی با صحیفه سجادیه است. درحال حاضر چند نوع صحیفه سجادیه با ترجمه‌های متفاوت موجود است. ترجمه حسین انصاریان معروف‌ترین نسخه این اثر است. ترجمه‌های مهدی الهی قمشه‌ای و محمدمهدی فولادوند نیز از ترجمه‌های مشهور صحیفه سجادیه است. اگر به دنبال ترجمه‌ای روان از این اثر گران قدر هستید، ترجمه انصاریان مناسب است.

موسوی گرمارودی، شاعر معاصر، ترجمه‌ای ادبی از صحیفه سجادیه ارائه داده است که فصاحت و بلاغت و شاعرانگی کلام امام سجاد^(ع) را نشان می‌دهد. رهبر معظم انقلاب نیز از بین ترجمه‌های متعدد معاصر این اثر، ترجمه محمد مهدی رضایی را مناسب دانسته‌اند. با این توضیحات، شما سری به چاپ‌های متعدد بزنید و چند ورق از هر کدام را مطالعه کنید و آن‌گاه تصمیم بگیرید که با کدام یک بهتر ارتباط برقرار می‌کنید. بهتر است در ابتدا کتابی را که سبک‌تر و کوچک‌تر است، انتخاب کنید تا در زمان‌های بیشتری بتوانید صحیفه را همراه خود داشته باشید.

روشنا

امام صادق^(ع): کَلَامُ فِی حَقِّ حَیْرِ مِنْ سَكُوتِ عَلِیٍّ بِاطِلِ؛

من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۹۶

به سخنان علما مراجعه کنیم

به گفته برخی پژوہشگران، مضمون دعا‌های صحیفه سجادیه بیشتر توحیدی و درون مایه اصلی آن هاتضرع به درگاه خداوند است. امام سجاد^(ع) در صحیفه، اصول اخلاقی و شیوه زندگی اجتماعی سیاسی را در قالب دعا و مناجات بیان کرده‌اند. به گونه‌ای که مردم می‌توانستند با خواندن این دعاها با رویکرد سیاسی امام آشنا شوند. (ویکی شیعه، مدخل صحیفه سجادیه)، علما و اندیشمندان بسیاری درباره مفاهیم صحیفه سجادیه نوشته و سخن گفته‌اند. مطالعه این سخنان راهنمای خوبی برای شروع انس با این اثر ارزشمند است. همچنین آثاری هست که در شرح نیایش‌های امام سجاد^(ع) نوشته شده است و می‌توانیم به آن‌ها مراجعه کنیم. برخی آثار به دسته‌بندی مفاهیم و موضوعات مطرح شده در صحیفه پرداخته‌اند و مرجع خوبی برای مطالعه هستند، به عنوان مثال در کتاب «حدیث بندگی»، سیدکاظم ارفع موضوع‌های مطرح شده در صحیفه سجادیه را به ترتیب حروف الفبا شرح می‌دهد.

دریای مواج معارف اسلامی

رهبر معظم انقلاب در بیانات متعددی به معرفی این میراث‌گران بها پرداخته‌اند. ایشان در سخنی در معرفی ادعیه صحیفه نکاتی گفته‌اند که برای شروع مطالعه این اثر مفید است؛ «این دعا‌های صحیفه سجادیه بحر مواج معارف اسلامی است. شما این دعای اول صحیفه سجادیه را که در [باری] توحید است نگاه کنید، دعای دوم را که درباره پیغمبر است نگاه کنید. دعای سوم را که درباره مؤمنین است نگاه کنید، ببینید اصلاً چه هست. دعای پنجم صحیفه سجادیه: «اللَّهُمَّ أَغْنِنِي عَنْ هَبَةِ الْوُهَايِبِینَ پَهْنَتِکَ، وَ أَکْفِنِی وَخْشَةَ الْقَاطِعِینَ بِصَلَّتِکَ» این‌ها حرف‌های خیلی مهمی است؛ قطع قاطعین شما را وحشت زده نکند وقتی به خدا متصل آید. اینکه می‌گوید «وَ أَکْفِنِی» این درواقع دارد درس می‌دهد به ما؛ فقط خواستن از خدا نیست، خواستن از خدا هم هست اما فقط آن نیست. دارد به ما می‌گوید شما اکتفا کن به صله با پروردگار. بگذار همه دنیا [ارتباطشان را] قطع کنند، به قول خودشان [تو را] منزوی کنند. به درک! انزوی آن‌ها چه ضرری به ما می‌زند؟ حالا از انزوا خارج شدیم، چه خبری بردیم؟ حالا مثلاً از انزوا خارج شدیم، کجاست [آن منفعت]؟ چه فایده‌ای را از خروج از انزوا [بردیم]؟ این‌ها ببینید معارف اسلامی است. «أَغْنِنِي عَنْ هَبَةِ الْوُهَايِبِینَ پَهْنَتِکَ»: همه تو مهم است، بخشش تو مهم است، همه وهایین چه اهمیت دارد که به ما هبه کنند و بخشش کنند و کمک کنند؟ غرض [اینکه] این‌ها یک دنیایی است».

امام صادق^(ع):

سخن گفتن درباره حق، از سکوت بر باطل بهتر است.

آزمون عدالت

مروری بر دآوری حضرت داوود^(ع) و سربلندی او از آزمون الهی

کن: «إِنَّ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَرَعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَحْفَ خَضَمَانِ بَنِي بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكَمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَشْطِطْ وَاهِدِنَا إِلَى

این آمده‌ایم که میان ما دآوری کنی. یکی از ما بر دیگری تجاوز کرده است، پس حق را ملاک دآوری بین ما قرار بده و ما را به راه راست هدایت

فصل نهم، داوود

سَوَاءُ الصِّرَاطِ» (ص: ۲۲).

داوود منتظر ماند تا ماجرا را تعریف کنند. یکی از آن‌ها گفت: «این شخص که می‌بینی، برادر من است. او ۹۹۰ میش دارد من فقط یک میش دارم. اما می‌گوید آن را هم به من بده و آن قدر خوب صحبت می‌کند که بر من غلبه کرده است»:

«إِنَّ هَذَا آخِي لَهُ تَسْبَعُ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِي نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ» (ص: ۲۳).

حضرت داوود در پاسخ آن‌ها فرمود: «سوگند می‌خورم که او به تو ظلم کرده است که می‌خواهد میش تو را به میش‌های خود اضافه کند و بسیاری از شریک‌ها هستند که بعضی بر بعضی دیگر ستم می‌کنند، مگر کسانی که ایمان دارند و عمل صالح انجام می‌دهند که این گروه بسیار اندکند».

اما داوود ناگهان فهمید که خداوند او را با این واقعه آزموده است. دریافت که در قضاوت خود خطا کرده است، پس بی‌درنگ از پروردگارش طلب آمرزش کرد و به حالت رکوع درآمد و توبه کرد: «قَالَ لَقَدْ ظَلَمْتُ بِشْوَالٍ نَفْسِيكَ إِلَى نَعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ» (ص: ۲۴).

و خداوند توبه او را پذیرفت: «فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ» (ص: ۲۵).